

Rozdział 10

Umundurowanie i oznaki białoruskich formacji wojskowych

10.1. Oddziały organizowane przez Białoruską Centralną Radę Wojskową

Pierwsza białoruska oznaka wojskowa została ustanowiona na sesji BCRW w dniu 11 grudnia 1917 r. Była to wstążka w biało-czerwono-białych barwach narodowych, naszywana na rosyjski mundur w drugiej pętlicy od góry¹. Białoruscy wojskowi domagali się ustanowienia wzoru munduru narodowego, lecz BCRW najwyraźniej nie zdażyła tego dokonać przed jej rozwiązaniem przez bolszewików².

Wstążkę w narodowych barwach, naszywaną w drugiej pętlicy od góry, wprowadził także jako oznakę swoich oddziałów białoruski komendant miasta Mińska K. Jezowitow w pierwszych dniach lutego 1918 r.³

10.2. Białoruskie oddziały w armii litewskiej

Żołnierze białoruskich jednostek armii litewskiej nosili mundury niemieckie. Mundury piechoty niczym nie różniły się od litewskich: białe wypustki na rękawach i naramiennikach, w tymże kolorze trójkątne łapki na kołnierzu i otoki czapek. Natomiast białoruscy huzarzy, w odróżnieniu od huzarów litewskich, mieli wypustki czerwone, a nie białe. Białego koloru były trójkątne łapki na kołnierzu i otoki czapek. Na uzbrojenie białoruskich huzarów przewidziane były także lance z biało-czerwono-białym proporczykiem⁴.

10.3. Białoruscy wojskowi na Łotwie i w Estonii

Krój mundurów noszonych przez tych wojskowych jest niestety nieznanym. Jedynym znanym elementem tego munduru jest trójkątny znaczek w barwach narodowych noszony na czapkach. Interesujące jest objaśnienie symboliki białoruskich barw narodowych, podawane przez rzeczonych wojskowych. Ich zdaniem, barwy te oznaczały pot, krew i łzy.

---

¹ NARB, f. 62, op. I, l. 3, Rezolucja po voprosu ob organizacii nacionalnych vojsk.

² „Beloruskaja Rada”, Nr 10: 1917, s. 4.

³ „Beloruskaja Zemlja”, Nr 1: 1918, s. 3.

⁴ A. Ružancau, op. cit., s. 51.

Takiego objaśnienia symboliki białoruskich barw narodowych nie spotyka się w literaturze przedmiotu⁵.

10.4. Białoruskie pułki Zachodniej Dywizji Strzelców

Chociaż Zachodnia Dywizja Strzelców miała być polsko-litewsko-białoruska, element polski odgrywał w niej niewątpliwie największą rolę. W związku z tym na jesieni 1918 r. wprowadzono w Zachodniej Dywizji Strzelców maciejówki. Strzelcy mieli nosić maciejówki z czarnego sukna z malinowym otokiem, artylerzyści — czarne z czerwonym otokiem, zwiadowcy — koloru ochronnego, kawalerzyści — granatowe z żółtym otokiem i wypustkami na mundurze⁶.

O odrębnych oznakach dla białoruskich pułków tej dywizji niczego nie wiadomo, podobnie jak w odniesieniu do utworzonej na początku 1919 r. Armii Białorusko-Litewskiej.

10.5. Oddziały organizowane przez Białoruską Komisję Wojskową

BKW powołała specjalną komisję dla opracowania wzorów białoruskich mundurów. Przedstawiły się one w następujący sposób: czapka wzoru angielskiego w kolorze szarym, wypustki: w jednostkach sztabowych i technicznych — czerwone, w piechocie — czarne, w kawalerii — białe. Otoki: sztabowcy — czarne, aksamitne, piechota — szare, kawaleria — błękitne. Na otoku naszyty pasek w barwach narodowych. Pośrodku umieszczona Pogoń w wieńcu z liści dębowych. Czapki oficerskie miały nad daszkiem srebrny przeplatany sznur.

Mundur typu frencz. Wypustki: sztabowcy — czerwone, piechota — czarne, kawaleria — białe. W kawalerii oprócz tego błękitny kołnierz i mankiety. Naramiennik z tego samego co kurtka szarego sukna, na nim na czerwonym polu wyszyta srebrna Pogoń. Oficerowie nosili na kołnierzu srebrną pętlę, zaś żołnierze naszywki w narodowych barwach, a na nich naszyte srebrne paski w celu oznaczenia stopnia. Stopień oficerski oznaczony był jedynie srebrnymi naszywkami na rękawach.

Płaszcz kroju identycznego jak w armii polskiej, wypustki tego samego koloru, co mundur. Jediną różnicą pomiędzy płaszczem oficerskim i żołnierskim było to, że ten pierwszy był dwurzędowy, zaś drugi — jednorzędowy. Na kołnierzu płaszcza, zarówno oficerskiego, jak i żołnierskiego, naszyta biało-czerwono-biała pętla.

Na guzikach przewidziano Pogoń⁷.

Pierwsi białoruscy wojskowi w takich mundurach pojawili się na ulicach Wilna i Mińska na początku listopada 1919 r.⁸

⁵ IJP, AOG, AGNW, T. 28, t. 1, Referat Boryka..., s. 11.

⁶ W. Najdus, op. cit., s. 155.

⁷ „Biełaruś”, Nr 19: 1919, s. 4; „Biełaruskaje Życie”, Nr 20: 1919, s. 4.

⁸ „Biełaruś”, Nr 17: 1919.

10.6. Oddziały gen. Stanisława Bułak-Bałachowicza

Armia gen. S. Bułak-Bałachowicza nie miała jednolitego umundurowania. Elementem wyróżniającym „bałachowców” jeszcze w okresie służby w Armii Czerwonej jesienią 1918 r. były czapki kubanki z żółtym denkiem⁹. Po przejściu na stronę „białych” zaczęli nosić na czapkach trupie główki ze skrzyżowanymi pieszczelami. Przejęli je po partyzanckim oddziale Punina, zorganizowanym przez dowództwo rosyjskie na Froncie Północnym w 1915 r.¹⁰ W 1920 r. trupie główki na czapkach stały się oznaką wyróżniającą armię gen. S. Bułak-Bałachowicza. Armia ta miała też własny system oznak oficerskich umieszczanych na kołnierzu: chorąży — jeden pasek srebrny, podporucznik — jeden pasek i jedna gwiazdka — srebrne, porucznik — jeden pasek i dwie gwiazdki srebrne, kapitan — jeden pasek i trzy gwiazdki srebrne, major — dwa paski i jedna gwiazdka złota, podpułkownik — dwa paski i dwie gwiazdki złote, pułkownik — dwa paski i trzy gwiazdki złote, generał podporucznik — złota błyskawica i jedna gwiazdka. Paski na kołnierzach były umieszczone pionowo¹¹.

10.7. I Słucka Brygada Strzelców

Organizatorzy I Słuckiej BS odczuwali brak zarówno uzbrojenia, jak i umundurowania. W związku z tym charakterystycznym mundurem „słuczaka” stał się szyty domowym sposobem mundur z samodzielnego płótna: kurtka typu frencz i spodnie gallifet oraz czapka uszanka z zajęcej skóry¹².

Podsumowując, można stwierdzić, że w latach 1918-1920 białoruski ruch wojskowy próbował wypracować własny typ umundurowania. Z uwagi na obiektywne trudności tylko BKW zdołała wykonać to zadanie.

---

⁹ G. Neo-Silvester, *Bat'ko Bulak-Balachovič (Razskaz sudebnogo sledovatelja)*, „Vozroźdenie”, z. 16: 1951, s. 117.

¹⁰ S. Bułak-Bałachowicz, *Precz z Hitlerem! czy Niech żyje Hitler!*, Warszawa 1933, s. 25.

¹¹ CAW, I 336.138, Rozkaz dzienny dowództwa Obozu Jenieckiego Nr 7 w Tucholi.

¹² *Uspaminy Alaksandra Jaceviča — Alesia Zmahara*, mnps, w posiadaniu Aleksandra Mickiewicza w Nowym Jorku, s. 1.

Opracowany przez nią mundur w sposób zadowalający łączył możliwości stwarzane przez posiadane zasoby mundurowe z potrzebą zaznaczenia narodowej symboliki.